

**Međunarodni monetarni fond
700 19th Street NW
Washington, D.C. 20431 USA**

Informacija za javnost

ZAVRŠENE KONZULTACIJE MMF-a S HRVATSKOM U VEZI S ČLANKOM IV. STATUTA MMF-a

Izvršni odbor MMF-a završio je 19. ožujka 2001. konzultacije s Hrvatskom u vezi s člankom IV. Statuta Međunarodnog monetarnog fonda.¹

Okruženje

Gospodarstvo je uspješno prebrodilo recesiju iz 1998. i 1999. zahvaljujući povećanju privatne potrošnje i izvoza. U 2000. je potrošnja znatno porasla zbog velikog povećanja plaća odobrenog tijekom 1999., uklanjanja političkih neizvjesnosti i ublažavanja monetarne politike, dok je izvoz ostvario veliku korist od oporavka u Europi, prošle realne efektivne deprecijacije i dobre turističke sezone. Bez obzira na ograničavanje fiskalnih rashoda, skromne privatne investicije i sušom pogođenu jesensku žetvu, procjenjuje se da je realni BDP u 2000. porastao za 3,5 posto.

¹ Na temelju članka IV. Statuta Međunarodnog monetarnog fonda MMF održava, obično svake godine, bilateralne razgovore sa zemljama članicama Fonda. Misija Fonda posjećuje dotičnu zemlju članicu, prikuplja gospodarske i financijske informacije i razgovara s dužnosnicima zemlje o gospodarskim kretanjima i gospodarskim politikama zemlje. Nakon povratka u sjedište Fonda, misija priprema izvješće koje je temelj za raspravu Izvršnog odbora MMF-a. Nakon završetka rasprave generalni direktor MMF-a, kao predsjednik Izvršnog odbora, sažima mišljenja izvršnih direktora i taj se sažetak podastire na uvid vlastima u zemlji članici na koju se odnosi. U ovoj informaciji za javnost opisana su u osnovnim crtama navedena mišljenja Izvršnog odbora MMF-a o Hrvatskoj dana tijekom 19. ožujka 2001. na temelju Izvješća predstavnika Misije.

Rast trošarina i administrativno određenih cijena je uz povećanje cijene nafte pridonio rastu stope službeno mjerene inflacije koja je dosegla 7,4 posto na kraju 2000. Nasuprot tome, stopa temeljne inflacije je ostvarila umjeren rast sa 4,2 posto na 4,6 posto, odražavajući nepostojanje inflacijskih pritisaka. U 2000. je došlo do obuzdavanja rasta plaća ojačanog naporima da se smanje plaće državnih službenika i namještenika i porez na prihod.

Dobri izvozni rezultati i veliki priljevi dohodovnih transfera smanjili su deficit tekućeg računa platne bilance na procijenjenih 4,6 posto u 2000. Kapitalni priljevi od privatizacije, posudbe države i povoljniji uvjeti za financiranje trgovine su ojačali međunarodne pričuve i poboljšali indikatore eksterne osjetljivosti.

Provedba gospodarskog programa u 2000. usredotočena je na ponovno uspostavljanje kontrole nad javnim financijama. Nova Vlada je odmah dala prioritet podmirivanju fiskalnih dospjelih neplaćenih obveza i donijela restriktivniji proračun za 2000. oslanjajući se primarno na smanjenje diskrecijskih rashoda i djelomično retroaktivno smanjenje prethodno povećanih plaća. Hrvatske vlasti su tijekom godine donijele brojne mjere vezane uz prihode koje su uvelike smanjile udio prihoda u BDP-u. Iako nisu ostvarile postavljeni proračunski cilj, hrvatske vlasti su uspjele smanjiti proračun središnje države sa 7,4 posto BDP-a u 1999. na procijenjenih 6,5 posto u 2000. i tako djelomično napravile zaokret u odnosu na prethodne tri godine.

Kako su izostali inflacijski pritisci, HNB je iskoristio ojačanu eksternu poziciju i povrat povjerenja u bankovni sustav da bi akumulirao međunarodne pričuve, ublažio propise prema kojima je samo izvoznim poduzećima dopušteno da drže devizna sredstva na deviznom računu, dopustio neznatnu aprecijaciju kune prema euru tijekom gotovo cijele 2000. i smanjio stopu obvezne rezerve i kamatne stope. Zahvaljujući tim mjerama i višoj stopi inflacije, realne kamatne stope na kredite su pale na dosad najnižu zabilježenu razinu, što je tek krajem godine počelo rezultirati povećanjem broja bankovnih kredita gospodarstvu. To je vjerojatno rezultat još uvijek slabe potražnje i većeg opreza banaka u odobravanju kredita. Stimulativan učinak niže realne kamatne stope djelomično je neutraliziran realnom efektivnom aprecijacijom tečaja koja je postupno rezultirala jačanjem kune prema euru, višom stopom inflacije i slabljenjem američkog dolara.

Monetarni uvjeti su blaži na početku 2001. nego u bilo kojem trenutku tijekom druge polovice 90-ih.

Od završetka bankovne iz 1998. i 1999. godine povjerenje u bankovni sustav je kontinuirano jačalo, što potvrđuje i snažan rast obveza po depozitima. Tri sanirane banke (uključujući i drugu najveću banku u državi) prodane su u 2000. stranim bankama, a nekoliko, uglavnom manjih, banaka preuzeli su domaći i strani kupci, što je rezultiralo smanjenjem broja banaka sa 60 na kraju 1998. na 44 na kraju 2000. Monetarna politika i nadzorni okvir su ojačani, a još se očekuje donošenje zakona kojim bi HNB-u bila zajamčena neovisnost i kojima bi se povećale njegove ovlasti da intervenira u insolventnim bankama, kao i privatizacija triju manjih banaka.

Izgledi za 2001. su ohrabrujući. U skladu s programom hrvatskih vlasti, očekuje se umjeren rast realnog BDP-a na 4 posto. Iako je vjerojatno da će se izvoz i privatna potrošnja umjereno smanjiti, to uvelike ovisi o oporavku privatnih investicija nakon trogodišnjeg razdoblja njihova smanjenja. Izgledi za taj oporavak su dobri: uz povoljan učinak političke stabilnosti, profitabilnost poduzeća je sve veća zahvaljujući nižim troškovima rada koji se ne odnose na plaće, ograničenom rastu plaća, smanjenju poreza i dostupnosti kredita s nižim kamatnim stopama. Ovo očekivanje bi se međutim moglo pokazati optimističnim ako se gospodarski rast u Europi znatno uspori i ako cijene nafte ne padnu onoliko koliko je predviđeno.

Inflacijski pritisci će se vjerojatno smanjiti. Zbog nestanka učinka bazne godine i sporijeg rata cijena nafte kao i ograničavanja rasta plaća i stabilnosti tečaja u skladu s programom, očekuje se da će inflacija mjerena cijenama na malo pasti na 4,5 posto do kraja 2001.

Uzevši u obzir nedavna kretanja i očekivanu daljnju fiskalnu konsolidaciju, vjerojatno je da će se deficit tekućeg računa platne bilance u 2001. još smanjiti, i to na nešto nižu razinu od 4 posto BDP-a, te da će izvoz robe nastaviti rasti, s obzirom na olakšan pristup stranim tržištima i normalizaciju trgovinskih odnosa s Jugoslavijom, a turizam se kontinuirano oporavljati.

Procjena Izvršnog odbora

Izvršni direktori pozdravili su napredak koji je nova Vlada postigla u ponovnom uspostavljanju kontrole nad javnim financijama i njezino donošenje sveobuhvatnog gospodarskog programa za razdoblje od 2001. do 2003. Direktori su se složili da taj program, u središtu kojega su fiskalni deficit, smanjenje poreza, disciplina plaća te strukturne reforme u kontekstu stabilnosti tečaja, nudi najbolje izgleda za postizanje održivoga gospodarskog rasta i za izvršavanje eksternih obveza, uz povećanje zaposlenosti i životnog standarda stanovništva u srednjoročnom razdoblju. Nakon obećavajućeg početka, uz oporavak gospodarstva i jačanje financijskog sustava, sada je važno da vlasti nepokolebljivo provedu svoj program.

Direktori su se složili da je daljnje smanjenje fiskalnog deficita i veličine državnog proračuna prijeko potrebno za poboljšanje učinkovitosti gospodarstva i promicanje održivog rasta. Jednokratni učinak prihoda od privatizacije i predstojeće uvođenje drugog stupa mirovinskog osiguranja povećavaju hitnost prilagodbe, koja bi trebala biti dovršena tijekom sljedećih nekoliko godina kako bi se izbjeglo ponovno povećanje udjela javnog duga u BDP-u.

U svjetlu ovih zahtjeva direktori su ocijenili da je proračun za 2001. primjeren. Uviđajući da je proračun bio opterećen učincima nedavnih poreznih olakšica te obvezama prema umirovljenicima koje su proizišle iz poznate odluke Ustavnog suda, direktori ističu posebnu važnost strogog pridržavanja limita javne potrošnje. Planirano smanjenje mase plaća u javnom sektoru i provođenje plana smanjenja broja zaposlenika ključni su elementi ove politike. Direktori su zamijetili da je politika plaća u proračunskom sektoru ambiciozna, ali da je treba promatrati u svjetlu velikih ranijih povećanja plaća i mase plaća koja je visoka prema međunarodnim standardima. Direktori su pozdravili Vladinu namjeru da u slučaju fiskalnih propusta provede kontingencijske mjere i odgodi neke diskrecijske rashode dok se ne pokaže da je predviđena prilagodba tekućeg računa platne bilance na dobrom putu. Zamijetili su također da bi novi sustav Državne riznice trebao olakšati poštivanje limita potrošnje i pozdravili povećanu transparentnost proračunskog procesa. Direktori su naglasili da u proračunu za 2001. nema mjesta za daljnje smanjenje poreza ili vraćanje prava. S obzirom na veličinu prilagodbe potrošnje koja treba biti postignuta, naglasili su važnost mobiliziranja dostatnoga društvenog

konsenzusa oko planiranih reforma javnog sektora. Direktori su zamijetili Vladinu odluku da se u zadovoljavanju financijskih potreba javnog sektora oslanja na inozemne posudbe. Iako se kreditni rejting Hrvatske jako poboljšao, direktori su upozorili na opasnost od bilo kakvog znatnijeg povećanja razine hrvatskoga inozemnog javnog duga.

Gledajući unaprijed, direktori su podržali Vladine fiskalne ciljeve za razdoblje od 2002. do 2003. uz primjedbu da pažnja treba biti ponajprije usmjerena na daljnje smanjenje rashoda. Masa plaća u državnom sektoru mora biti zadržana pod strogom kontrolom, a direktori misle da bi se znatna ušteda mogla ostvariti smanjenjem velikih neuravnoteženosti u mirovinskom i zdravstvenom fondu. Direktori ujedno potiču vlasti da razmisle o reformama usmjerenim k širenju kruga ljudi koji plaćaju doprinose za socijalno osiguranje i participacije za zdravstvene usluge i k racionalizaciji zdravstvenih usluga, uključujući njihovo usklađivanje između različitih vrsta korisnika.

U svjetlu znatno ublaženih monetarnih uvjeta, direktori su potaknuli Hrvatsku narodnu banku (HNB) da pažljivo prati likvidnosne uvjete i osigura da kamatne stope ostanu dostatno visoke da privuku depozite. S obzirom na nedavno smanjenje ključne kamatne stope HNB-a, direktori smatraju da je u stimuliranju kreditne ekspanzije monetarna politika zasad otišla onoliko daleko koliko je bilo razborito.

Direktori smatraju da je sadašnja razina tečaja u skladu s održanjem eksterne konkurentnosti u poboljšanom vanjskom okruženju, pod uvjetom da vlasti u potpunosti provedu svoj cjelokupni gospodarski program. Naglasili su, međutim, da HNB treba održati fleksibilni tečaj i da se ne treba opirati velikim ili ustrajnim pritiscima deviznog tržišta.

Direktori su primijetili da je sveobuhvatna i održiva strukturna reforma nužna da bi se gospodarstvo dovelo na put većeg rasta i postiglo trajno smanjenje hrvatske visoke stope nezaposlenosti. Oni potiču vlasti da nastave s programom strukturne reforme u uskoj suradnji sa Svjetskom bankom, dajući prednost reformi mirovinskog i zdravstvenog sektora, stabilnosti financijskog sustava, fleksibilnosti tržišta rada i većoj učinkovitosti poduzetništva.

U ovom su kontekstu direktori istaknuli potrebu restrukturiranja i privatizacije velikih poduzeća u državnom vlasništvu nakon što se stvore potrebni odgovarajući pravni okviri. Uz nastavak povoljnih uvjeta, izgledi za rast i zapošljavanje sada ovise o oživljavanju privatnih investicija. Da bi se to ostvarilo, direktori su naglasili da je potrebno poduzeti daljnje korake za pojednostavljivanje kompliciranih administrativnih postupaka, reformu pravnog sustava i osiguranje pravne sigurnosti poslovanja, uključujući jasna vlasnička prava. Zamijetili su i da je za poboljšanje izgleda za zapošljavanje važno ograničiti rast plaća u cijelom gospodarstvu.

Direktori su pozdravili oporavak i ponovno oživljavanje bankovnog sustava zahvaljujući ojačanom pravnom okviru i poboljšanom nadzoru. Kako je većina banaka sada u privatnom vlasništvu, direktori potiču vlasti da privatiziraju preostale banke i dovrše zakon koji osigurava neovisnost HNB-a i daljnje jačanje njegove uloge u sprječavanju i rješavanju bankovnih problema. Pozdravili su pristanak vlasti na sudjelovanje u Programu za procjenu financijskog sektora (engl. Financial Sector Assessment Program, FSAP) i s veseljem očekuju razgovore o rezultatima ovog programa prilikom sljedećih konzultacija u vezi s člankom IV. Statuta MMF-a.

Direktori su pozdravili ulazak Hrvatske u Svjetsku trgovinsku organizaciju (WTO) i pohvalili nedavno značajno smanjenje carinskih i necarinskih barijera.

Direktori potiču vlasti da nastave poboljšavati gospodarsku statistiku, posebice pravodobno pripremanje podataka o ostvarenju proračuna opće države te dospjelim nepodmirenim obvezama proračuna, najmovima i jamstvima.

Public Information Notices (PINs) objavljuju se: (1) na zahtjev države članice MMF-a, nakon završenih konzultacija vezanih uz članak IV. Statuta MMF-a, kada članice žele upoznati javnost s mišljenjem MMF-a. Cilj te aktivnosti jest ojačati MMF-ovo praćenje gospodarskih politika članica povećanjem transparentnosti ocjene koju tim politikama daje MMF; (2) nakon rasprava Izvršnog odbora MMF-a o politikama, a u skladu s odlukom Odbora.
--